

Vergaderjaar 2021–2022

21 501-33

Raad voor Vervoer, Telecommunicatie en Energie

Nr. 947

VERSLAG VAN EEN SCHRIFTELIJK OVERLEG

Vastgesteld 28 juli 2022

De vaste commissie voor Economische Zaken en Klimaat heeft een aantal vragen en opmerkingen voorgelegd aan de Minister voor Klimaat en Energie over de brief van 15 juli 2022 over de geannoteerde agenda Energieraad op 26 juli 2022 (Kamerstuk 21 501-33, nr. 946).

De vragen en opmerkingen zijn op 18 juli 2022 aan de Minister voor Klimaat en Energie voorgelegd. Bij brief van 22 juli 2022 zijn de vragen beantwoord.

De voorzitter van de commissie,
Agnes Mulder

De adjunct-griffier van de commissie,
Van Dijke

Vragen en opmerkingen vanuit de fracties en reactie van de bewindspersoon

Vragen en opmerkingen van de leden van de VVD-fractie

De leden van de VVD-fractie hebben kennisgenomen van het onderhavige stuk. Deze leden onderstrepen de noodzaak om binnen de Europese Unie (EU) de risicoparaatheid/leveringszekerheid in de gasector te vergroten en hiervoor additionele maatregelen te treffen. Nederland en Europa verkeren in een uitzonderlijke crisissituatie. Het is cruciaal om alles op alles te zetten om een gastekort deze winter te voorkomen. De leden van de VVD-fractie willen daarom graag van de Minister weten wat andere lidstaten doen om zich op de crisis voor te bereiden.

1.

Welke maatregelen hebben lidstaten getroffen om hun gasverbruik te verminderen?

Antwoord

Er is geen EU-breed overzicht van maatregelen die lidstaten hebben genomen om hun gasverbruik te verminderen. In algemene zin kan gezegd worden dat er ingezet wordt op het terugbrengen van elektriciteitsopwekking met aardgas en (het subsidiëren van) besparingsmogelijkheden. Ook publiekscampagnes en oproepen voor minder energiegebruik worden ingezet.

Eurostat heeft recent een statistiek gepubliceerd van het gasverbruik januari-april 2022 ten opzichte van het gemiddelde gebruik in de periode van 2017 tot 2021. Daar komen de volgende cijfers uit voort (grootste naar kleinste verbruikers):

Land	Percentage
Duitsland	- 2%
Italië	+ 1%
Frankrijk	- 5%
<i>Nederland</i>	- 20%
Spanje	+ 7%
Polen	- 17%
België	- 11%
Hongarije	+ 3%
Roemenië	- 9%
Oostenrijk	- 3%
Tsjechië	- 3%
Slowakije	+ 16%
Griekenland	+ 9%
Ierland	- 2%
Portugal	- 1%
Bulgarije	- 4%
Kroatië	- 5%
Denemarken	- 21%
Litouwen	- 26%
Finland	- 54%
Letland	- 30%
Zweden	- 24%
Slovenië	- 1%
Luxemburg	- 11%
Estland	- 17%
Malta	+ 10%

**2.
Welke maatregelen hebben de lidstaten genomen om aardgas te vervangen?**

Antwoord

Zie het antwoord op vraag 1. Een dergelijk EU-breed overzicht van maatregelen is er niet.

**3.
Welke ongebruikte opties liggen hierbij nog op tafel?**

Antwoord

Momenteel wordt al naar een breed scala aan opties gekeken ten behoeve van extra inzet op hernieuwbare energie, energiebesparing, diversificatie van energiebronnen en diversificatie van import. Wel is het zo dat de ene optie een langere implementatietermijn kent dan de andere. De Europese Commissie heeft in het «Save gas, Safe Winter» pakket een breed overzicht aan maatregelen gepresenteerd waarmee aan bovenstaande invulling kan worden gegeven.

**4.
Kan de Minister een overzicht geven van de nog niet genomen opties die Russisch gas kunnen vervangen?**

Antwoord

Zie het antwoord op vraag 3.

De leden van de VVD-fractie willen de Minister eraan herinneren dat het officiële doel van de EU nog steeds is om onafhankelijk te worden van Russisch gas in 2027.

**5.
Is de Minister van mening dat dit doel fors sneller behaald moet worden?**

**6.
Deelt de Minister de mening dat een winter zonder Russisch gas ervoor zou moeten zorgen dat we onszelf de komende jaren niet wederom afhankelijk maken van Russisch gas en daarmee Russische chantage?**

**7.
Gaat hij in de buitengewone Energieraad pleiten voor een sneller afbouwpad, aangezien de huidige realiteit ons daar al toe dwingt?**

Antwoord vraag 5 t/m 7

Het kabinet streeft naar een zo spoedig mogelijke afbouw van afhankelijkheden van Russische fossiele brandstoffen, met behoud van leveringszekerheid. Zoals ik schreef in antwoord op eerdere vragen van de VVD-fractie (Kamerstuk 22 112, nr. 3463), geldt hierbij wel dat de lidstaten elk in een andere mate afhankelijk zijn van Russisch gas, en ook verschillende (on)mogelijkheden kennen om die afhankelijkheid te verminderen. Het kabinet houdt contact met de Commissie en andere lidstaten over de mogelijkheden voor zo spoedig mogelijke afbouw. Dit is een gedeelde ambitie.

Daarbij is het absoluut zaak om geen nieuwe afhankelijkheid van Russische fossiele brandstoffen te laten ontstaan en zal goed in acht worden genomen dat ook ten opzichte van andere derde landen geen ongewenste afhankelijkheden zullen ontstaan.

De leden van de VVD-fractie zien het liefst dat we na de komende winter onafhankelijk zijn van Russisch gas en daarmee Russische chantage. De leden van de VVD-fractie maken zich daarnaast zorgen over de levering van liquid natural gas (Lng) in de winter. Het lijkt er immers op dat verschillende lidstaten (waaronder Nederland) optimistische inschattingen maken over hoeveel lng ze deze winter geleverd kunnen krijgen.

**8.
Deelt de Minister deze analyse?**

Antwoord

Ik deel de wens onafhankelijk te zijn van Russische fossiele brandstoffen en de rol die LNG daarin speelt. Ik deel ook dat sprake is van een toenemende vraag naar LNG, door landen die de mogelijkheden hebben hier snel meer op in te zetten. Het kabinet is zich bewust dat de LNG-markt relatief gespannen is, maar ziet wel mogelijkheden om faciliterend in de markt op te treden. Daarnaast streeft het Kabinet nadere afstemming via het EU energieplatform na om te voorkomen dat lidstaten onderling teveel concurreren op deze markt. Zie verder het antwoord op vraag 9.

**9.
Ziet de Minister ook in dat er, bijvoorbeeld bij een toenemende vraag naar lng vanuit China of additionele problemen bij de aanbodkant van lng, risico's bestaan dat we deze winter onvoldoende lng krijgen?**

Antwoord

In de wereldwijde LNG-markt kunnen verschillende factoren in andere continenten effect hebben op de LNG-stromen en prijsontwikkeling. Het is een gegeven dat economische ontwikkelingen, de (winter)temperatuur en inzet van andere energiebronnen dan gas in continenten als Azië van grote invloed zijn op de LNG-wereldmarkt. Aangezien we te maken hebben met een relatief gespannen LNG-markt, zullen prijsvolatiliteit en prijsconcurrentie om volumes de komende jaren belangrijke elementen in deze markt blijven.

**10.
Welke lidstaten zetten in op LNG?**

Antwoord

Zie de antwoorden op vragen 8 en 9.

**11.
Hoeveel LNG is er beschikbaar deze winter?**

**12.
Met welke scenario's houdt de Minister rekening?**

**13.
Is dit voldoende om alle lidstaten te voorzien?**

**14.
Bestaat er een kans dat Nederland door deze onderlinge concurrentie ook onvoldoende LNG geleverd kan krijgen deze winter?**

Antwoord vraag 11 t/m 14

De Nederlandse overheid werkt aan de uitbreiding van de LNG-terminalcapaciteit van Nederland. Via staatsdeelneming Gasunie zal de capaciteit van de bestaande Gate Terminal worden uitgebreid van 12 naar 16 miljard Nm³ per jaar en er zullen twee drijvende LNG-terminals in de Eemshaven worden geplaatst met een capaciteit van 8 miljard Nm³ per

jaar. Beide terminals zijn op dit moment bijna volledig geboekt, waardoor te verwachten valt dat de contractanten additionele LNG-volumes in Nederland zullen laten aanlanden.

Ik besef terdege dat het hebben van capaciteit geen garantie is dat er additionele LNG-volumes ook daadwerkelijk in dit deel van Europa zullen aanlanden. De LNG-markt is internationaal en een deel van de LNG-leveranties wordt bepaald door de hoogte van de prijs die in bepaalde regio's wordt betaald. Vanwege de zeer hoge gasprijzen zijn voor LNG-producenten en -handelaars landen van de Europese Unie een aantrekkelijke bestemming. Dit jaar zal een LNG-volume van ongeveer 120 miljard Nm³ de Europese Unie bereiken. Vorig jaar consumeerde de Unie ongeveer 80 miljard Nm³ aan LNG. In een jaar tijd zullen we een volumetoename van 30 procent zien.

15.

Hoeveel van dit LNG dat Europa bereikt komt nog uit Rusland?

Antwoord

Tijdens de eerste helft van dit jaar is een LNG-volume van ongeveer 10 miljard Nm³ uit Rusland geïmporteerd. Dit was ongeveer 16 procent van de totale LNG-importen in de Europese Unie. Vorig jaar vormde de import van LNG uit Rusland 25 procent van alle LNG-importen van de Unie. Deze ontwikkeling laat een substantiële afname van de import van LNG uit Rusland zien.

16.

Wat geeft Europa elke dag nog uit aan Russisch gas?

Op deze vraag kan geen (eenduidig) antwoord worden gegeven. Hoeveel geld Rusland ontvangt van Europese marktspelers wordt immers bepaald door de som van leveringen onder een scala van contracten tegen de onder die contracten afgesproken prijzen.

Er wordt naar dit onderwerp wel onderzoek gedaan. Zo heeft het Internationaal Energie Agentschap op 18 juli jl. een update gepubliceerd van de inkomsten (in dollars) van Rusland uit olie en gas vanuit de Europese Unie in de maanden maart tot juli 2022 (dit bedroeg bijna 100 miljard dollar).¹

De leden van de VVD-fractie willen wat dieper ingaan op de situatie in Duitsland.

17.

Wat is hier de stand van zaken?

Antwoord

Duitsland heeft op dit moment het tweede niveau van crisis afgekondigd (alarmniveau). Dat betekent dat men inschat dat er een groot risico is voor leveringszekerheid, maar dat de markt dit nog kan opvangen. Duitsland neemt onder andere maatregelen om de gasopslagen te vullen, extra kolencentrales in te zetten om gasconsumptie in de elektriciteitssector te verlagen, en is een energiebesparingscampagne gestart².

18.

Welke maatregelen heeft Duitsland getroffen om een tekort te voorkomen?

¹ www.iea.org/data-and-statistics/charts/russia-s-oil-and-gas-export-revenues-from-the-european-union.

² <https://www.bundesregierung.de/breg-en/search/alert-level-gas-2055646>.

Antwoord

Duitsland heeft net als Nederland een oproep tot vrijwillig minder gasverbruik gedaan en onder meer een besparingstender in het leven geroepen waarbij bedrijven kunnen aangeven tegen welke vergoeding zij willen afzien van (een deel van) hun gasverbruik. Deze tender is eerst en vooral gericht op (het herstel van) de balans in het gassysteem. Daarnaast nemen Duitse lokale overheden maatregelen, zoals het minder/niet verwarmen van zwembaden en het verlagen van de stadsverlichting.

19.**Hoe zit het met de kerncentrales die Duitsland gaat sluiten?****Antwoord**

Op dit moment is het bericht dat Duitsland deze kerncentrales volgens planning zal sluiten. Wel heeft de Duitse regering deze week aangekondigd de leveringszekerheidssituatie in Duitsland de komende weken verder te bestuderen.

20.**Hoe zal Duitsland de elektriciteit die door deze centrales wordt opgewekt op de korte termijn vervangen?****21.****Zal door het sluiten van de kerncentrales de vraag naar gas in Duitsland stijgen?****22.****Welke gevolgen heeft dit voor Nederland?****Antwoord vraag 20 tot en met 22**

Het is niet een-op-een te zeggen hoe de elektriciteit die door de Duitse kerncentrales wordt opgewekt zou worden vervangen wanneer deze zouden sluiten. Eind 2021 is circa 4 GW aan kerncentrales gesloten en eind 2022 staat sluiting van de laatste 4 GW gepland. De sluiting van deze centrales zal ertoe leiden dat er minder elektriciteitsproductie wordt aangeboden op de Duitse elektriciteitsmarkt dan anders het geval zou zijn geweest. Dit kan resulteren in een hogere vraag naar elektriciteitsproductie uit andere bronnen, waaronder gas, wind en zon. Aan de andere kant heeft de Duitse regering ook aangegeven een aantal kolencentrales uit de reserve te halen, waardoor deze hun capaciteit weer aan de markt kunnen aanbieden. Daarnaast kan de sluiting van de Duitse kerncentrales leiden tot extra import van elektriciteit, wat de elektriciteitsvraag in buurlanden waaronder Nederland kan verhogen.

Vanwege de beschreven wederzijdse impact van maatregelen, is Nederland zowel op politiek als op ambtelijk niveau in nauw overleg met Duitsland hierover. Daarin is ook afgesproken dat Nederland en Duitsland in de voorbereiding en uitwerking van noodmaatregelen, zoals afschakeling van niet-beschermde gebruikers, zullen coördineren en kennis zullen uitwisselen. Coördinatie van noodmaatregelen is ook onderdeel van het door de Europese Commissie op 20 juli jl. gepresenteerde pakket.

Daarnaast verkeert Uniper in Duitsland in grote problemen. Eerder heeft het bedrijf staatssteun aangevraagd en afgelopen week kwam naar buiten dat Uniper gas onttrekt uit de schaarse wintervoorraden van Duitsland.

23.**Hoe beïnvloedt deze situatie Nederland?****24.****Wat betekent het voor Nederland als Uniper in Duitsland omvalt?**

25.

Is daarnaast inzichtelijk wat de (grootschalige) afschakeling van de Duitse industrie zou betekenen voor onze eigen industrie en economie?

Antwoord 23 t/m 25:

Het Duitse Ministerie van Economische Zaken heeft 22 juli een persbericht gepubliceerd met daarin de steunmaatregelen die het zal treffen ten behoeve van Uniper.³

De Duitse en Nederlandse economie zijn nauw verweven met elkaar, met veel grensoverschrijdende waardeketens. Dat betekent dat maatregelen in het ene land zeker effect zullen hebben op het andere land. De impact op Nederland van een eventuele afschakeling van delen van de Duitse industrie is afhankelijk van de vormgeving, de duur, de communicatie en vele andere factoren. Daarnaast heeft de hoge complexiteit van waardeketens tot gevolg dat het zowel voor bedrijven zelf als voor de overheid lastig is de impact van een eventuele afschakeling goed inzichtelijk te maken. Daarbij spelen ook factoren als de mate van substitutie en de hoeveelheid voorraden een rol.

Van de coronacrisis, waarbij ook delen van de industrie stilgelegd zijn in landen, kunnen we leren dat enerzijds een dergelijke verstoring van waardeketens lang kan doorwerken doordat waardeketens vooral op efficiëntie gericht waren, en anderzijds dat waardeketens zich kunnen aanpassen in het geval er substitutiemogelijkheden zijn. Omdat de verwevenheid en impact moeilijk uit statistieken te halen zijn, is signalering vanuit het bedrijfsleven in onze regelmatige gesprekken des te belangrijker. Hierdoor weten we bijvoorbeeld dat de petrochemische clusters van Nederland, Duitsland en België sterk verbonden met elkaar zijn, wat dan ook een belangrijk aandachtspunt is bij eventuele noodmaatregelen.

26.

Zijn de onderlinge relaties inzichtelijk gemaakt en is er blijvende afstemming met de Duitse regering op dit thema?

Antwoord 23, 24 en 26:

Het is niet mogelijk om een precieze weergave te geven wat er in dat eventuele geval specifiek gebeurt. Ik wil hier ook niet op speculeren. Wel zal een eventueel faillissement van een zeer groot energiebedrijf leiden tot onrust op de markt en mogelijke prijseffecten. Als een zeer groot energiebedrijf niet aan leveringsverplichtingen zou kunnen voldoen, zou dit opgevangen moeten worden. Het is daarom ook van groot belang dat lidstaten hun bergingen vullen tot het afgesproken niveau en dat lidstaten daar zo nodig op ingrijpen.

In opdracht van het kabinet werkt Berenschot aan een analyse van de keteneffecten van afsluiting van grote industriële gasafnemers, en de verwevenheid tussen ketens. Het kabinet bespreekt deze analyses ook met de Duitse Bondsregering.

Uiteraard is het kabinet ook verder in contact met de Duitse Bondsregering over alle ontwikkelingen op de energiemarkten. Ik verwijs u ook naar het antwoord op de vragen 23 t/m 25.

³ <https://www.bundesregierung.de/breg-de/aktuelles/gemeinsame-pressemitteilung-von-bundeskanzleramt-bundesministerium-fuer-wirtschaft-und-klimaschutz-bundesfinanzministerium-bundesregierung-verstaendigt-sich-auf-finanzielle-unterstuetzung-fuer-uniper-und-kuendigt-weitere-entlastungen-an-2064186>.

De leden van de VVD-fractie vragen of de Minister ook risico's voorziet dat Nederlandse energieleveranciers wederom omvallen deze winter.

27.

Hoe houdt hij een vinger aan de pols?

Antwoord:

Alle bedrijven die gas en/of elektriciteit leveren aan consumenten en andere kleinverbruikers moeten zorgen voor een betrouwbare levering en staan onder toezicht van de Autoriteit Consument & Markt (ACM). De ACM controleert jaarlijks of energieleveranciers kunnen voldoen aan de eisen voor leveringszekerheid en monitort in dat kader de financiële positie van energieleveranciers. Door het gehele jaar heen voert de ACM risico-georiënteerd toezicht. Zo kijkt de ACM in hoeverre de hogere prijzen invloed hebben op de betrouwbaarheid van de levering door de bedrijven. Daarnaast monitort de ACM voortdurend de organisatorische, technische en financiële vereisten voor energieleveranciers om de continuïteit van de levering te waarborgen, hetgeen ook dient ter bescherming van consumenten. Als de ACM problemen signaleert, zal ze in nauwer contact met de onderneming treden, waar mogelijk herstelmaatregelen vragen en zich in het uiterste geval voorbereiden op de procedures rond eventuele faillissementen of intrekking van de leveringsvergunning voor het leveren aan consumenten en klein-zakelijke afnemers.

Ik sta in contact met energiebedrijven, waaronder energieleveranciers, die actief zijn op de Nederlandse energiemarkt over de gevolgen van hoge en volatiele energieprijzen voor verschillende categorieën afnemers.

28.

Ziet hij nog ruimte voor additionele stresstesten en/of toezicht om te voorkomen dat er ook in Nederland nog grote energieleveranciers gaan omvallen?

Antwoord:

Onder de nieuwe Energiewet worden de eisen aan energieleveranciers nog verder uitgebreid, waarbij niet alleen naar technische, financiële en organisatorische kwaliteiten gekeken kan worden, maar ook naar deskundigheid. Een jaarlijkse financiële stresstest behoort tot de mogelijkheden voor het aanscherpen van financiële eisen. Het wetsvoorstel voor de Energiewet is onlangs voor advies aan de Raad van State aangeboden.

29.

Welk beleid heeft de Minister gereed staan om een dergelijke domino-effect te voorkomen?

Antwoord:

Naast het toezicht dat is beschreven in het antwoord op vraag 27 scherpt de ACM nog dit najaar het toezicht aan door extra eisen te stellen aan energieleveranciers. Leveranciers moeten hun financiële continuïteit en risicomanagement versterken. Doordat de ACM hiermee eerder inzicht krijgt in de financiële robuustheid van de leveranciers kan, indien nodig, tijdig ingegrepen worden. Er is geen nieuw beleid of toezicht specifiek gericht op domino-effecten. Het toezicht zoals beschreven geldt nog. Verdere aanscherpingen worden uitgewerkt onder de Energiewet, zie ook vraag 28.

30.

Welke lessen zijn geleerd van het omvallen van Nederlandse energieleveranciers afgelopen winter?

**31.
Welk beleid heeft de Minister om consumenten beter te beschermen in dergelijke situaties?**

Antwoord:

Het onderzoek naar de wenselijkheid om nadere eisen te stellen aan leveranciers en/of maatregelen te nemen die consumenten beter beschermen in geval van een faillissement bevindt zich in de eindfase. Ik zal uw Kamer hierover informeren.

Ik zal zo snel als mogelijk bezien of dit moet leiden tot aanpassing van de eisen aan leveranciers en deze zo nodig meenemen in de (lagere) regelgeving van de Energiewet. Het onderzoek kijkt ook naar de mogelijkheid tot het beperken van de uitstaande tegoeden van consumenten bij hun energieleverancier en/of het aanpassen van de status van deze tegoeden, zodat consumenten meer kans hebben op het terugkrijgen van hun geld in geval van een faillissement. Vooruitlopend op de conclusies van het onderzoek lijkt het beperken van de kans op faillissementen, door bijvoorbeeld extra financiële eisen en risico-mitigerende maatregelen te nemen, tot de meest effectieve verbetering van de positie van de consument te leiden.

De leden van de VVD-fractie vinden het belangrijk dat er voldoende besef is dat de Europese gasmarkten met elkaar zijn geïntegreerd. Onze gasmarkt functioneert immers niet als een eiland.

**32.
Op welke manier is Nederlandse gasmarkt geïntegreerd met die van andere lidstaten en welke solidariteitsprincipes zijn er?**

Antwoord

De Nederlandse gasmarkt maakt, net als de gasmarkt van andere lidstaten, deel uit van de interne markt voor gas. Binnen deze markt kan gas, gegeven de mogelijkheden van het transportsysteem, stromen van de ene naar de andere lidstaat en is er sprake van grensoverschrijdende handel.

De solidariteitsbepalingen zijn vastgelegd in de EU Verordening leveringszekerheid aardgas en komen er kort gezegd op neer dat lidstaten waarvan de gassystemen direct met elkaar zijn verbonden, elkaar te hulp moeten komen als één van die lidstaten te weinig gas heeft om te voorzien in de vraag van door solidariteit beschermde afnemers, nadat alle andere gasgebruikers in die lidstaat al van het gas zijn afgesloten.

**33.
Hoe interpreteert de Minister de solidariteitsprincipes?**

Antwoord

Zie het antwoord op vraag 32. Voorts ben ik van mening dat het belangrijk is solidariteit te laten zien met andere lidstaten indien zij in acute nood verkeren, conform de recent aangenomen verordening met betrekking tot vulgraden van gasopslagen.

**34.
Welke gevolgen heeft het voor onze gasmarkt wanneer bijvoorbeeld de Duitse gasmarkt met fysieke tekorten kampt?**

35.

Op welke manier relateren de prijzen in verschillende lidstaten aan elkaar indien zich een tekort voordoet?

36.

Hoe wordt Nederland hierbij geraakt?

37.

In hoeverre beïnvloedt dit gegeven het beleid van de Minister?

38.

Verwacht de Minister dat de Europese Commissie zelf met een raamwerk komt voor de Europese verdeling van gastekorten?

39.

Wat is de standpunt van de Minister bij een dergelijk voorstel?

Antwoord 34 t/m 39

Het is niet op voorhand aan te geven welke gevolgen dit heeft voor onze gasmarkt, omdat dit afhangt van de wijze waarop Duitsland een mogelijk tekort zal opvangen. Indien een land kampt met fysieke tekorten geldt fase 3 van het BHG en zal het land veel moeite moeten doen het hoofd boven water te houden. Aangezien er sprake is van één interne markt voor gas zullen de prijzen overal stijgen in geval van een tekort. Op een gezamenlijke gasmarkt is zijn er immers slechts één vraag- en één aanbodzijde van gas. Ook Nederland zal dan te maken krijgen met hogere prijzen. In het specifieke geval dat Duitsland met een dergelijk tekort kampt, zal waarschijnlijk een beroep worden gedaan op Nederland. Het kabinet houdt hier al rekening mee door nu al het technisch maximaal mogelijke te exporteren naar Duitsland.

Als Minister blijf ik inzetten op energiebesparing, werk ik eventuele (nog) verder noodmaatregelen uit en blijf ik de publieke belangen borgen. Voor zover mij nu bekend is Commissie niet van plan om met een raamwerk voor de verdeling van gastekorten te komen. Ik zal een standpunt innemen indien de Commissie een voorstel presenteert.

De leden van de VVD-fractie menen dat de gascrisis in Noordwest-Europa niet alleen opgelost kan worden door EU-lidstaten. Voor de levering van aardgas, maar ook voor onderlinge solidariteitsvraagstukken zijn ook Noorwegen en het Verenigd Koninkrijk van belang. Deze leden zijn van mening van deze landen ook deel moeten nemen aan de discussie en dat het onderlinge beleid zoveel mogelijk op elkaar aan moet sluiten.

40.

Is de Minister bereid om delegaties van Noorwegen en het Verenigd Koninkrijk ook onderdeel te maken van de relevante beraadslagingen over de gascrisis?

Antwoord

De Commissie onderhoudt intensieve contacten met tal van derde landen die betrokken zijn bij en kunnen bijdragen aan de vermindering van de gascrisis. Dat geldt ook voor Noorwegen en het Verenigd Koninkrijk. Daarnaast onderhoud ik ook zelf contacten met deze landen.

41.

Zal hij daarvoor pleiten bij zijn Europese collega's?

Antwoord

Zie het antwoord op vraag 40.

42.

Ziet hij mogelijkheden om deze landen aan te haken bij de aankomende buitengewone Energieraad?

Antwoord

Formele raden van Ministers zijn in principe voorbehouden aan de Ministers van de lidstaten van de Europese Unie. Wel kan de roulerend

voorzitter van de Raad, met toestemming van de Raad, besluiten om vertegenwoordigers van derde landen als waarnemer uit te nodigen voor specifieke agendaonderwerpen. Op dit moment zijn de contacten zodanig dat deelname in enige vorm niet direct meerwaarde heeft.

De leden van de VVD-fractie maken zich grote zorgen over de komende winter. Een fors tekort aan gas met bijbehorende verdere prijsstijgingen lijkt aannemelijker dan ooit.

43.

Hoe verwacht de Minister dat Europa de winter door gaat komen?

Antwoord

Dat is niet met zekerheid aan te geven, omdat dit volledig afhankelijk is van hoe de situatie zich zal ontwikkelen en daarbij speelt een groot aantal factoren een rol, waaronder de aanvoer van LNG, het weer (warme dan wel koude winter), en genomen maatregelen.

In de recente publicatie «save gas for safe winter» noemt de Europese Commissie een aantal scenariostudies die zij heeft uitgevoerd met ENTSO_G, daaruit blijkt dat in het geval van een volledige onderbreking van Russisch gas, een normale winter, en zonder dat er aanvullende maatregelen worden genomen er een tekort op EU niveau kan ontstaan van 30 tot 45 miljard kubieke meter. Dit zou kunnen toenemen in het geval van een abnormaal koude winter. De Europese Commissie voorspelt dat door proactief het EU gasgebruik met 15% te verminderen, de economische schade substantieel kan worden verminderd.

44.

Is er op Europees niveau een afschakelplan? Zo nee, wordt erover nagedacht om deze op te stellen? Zijn er scenario's uitgewerkt?

Antwoord

Een dergelijk plan is er niet. Daarvoor zijn de verschillen tussen de lidstaten wat betreft de rol van gas in de energievoorziening en het gebruik van gas in de industrie ook te groot. Wel zijn er voorwaarden meegegeven hoe dit in afstemming tussen lidstaten vorm te geven qua solidariteit. Nederland zoekt uitdrukkelijk afstemming met buurlanden over afschakelplannen om zoveel mogelijk te voorkomen dat vitale ketens onvoorzien worden geraakt.

45.

Welk land zal naar verwachting het hardst geraakt worden?

Antwoord

Het is niet op voorhand aan te geven welk land het hardst zal worden geraakt. Dat is volledig afhankelijk van de ontwikkelingen. Door de geïntegreerde gasmarkt zal elke lidstaat in meer of mindere mate last ondervinden.

De leden van de VVD-fractie weten dat de Europese Commissie daarnaast hoogstwaarschijnlijk het steunkader zal verruimen.

46.

Heeft de regering inzicht in welke (energie-intensieve) sectoren in Nederland een kritieke functie hebben in onze samenleving en economie?

Antwoord

Bepaalde processen zijn zo essentieel voor de Nederlandse samenleving dat uitval of verstoring tot ernstige maatschappelijke ontwrichting leidt en een bedreiging vormt voor de nationale veiligheid. Deze processen vormen de Nederlandse vitale infrastructuur en zijn door de NCTV in kaart gebracht. Hieronder vallen gas-en elektriciteitsdistributie en andere energie-intensieve sectoren. Het kabinet is al voor vorige winter bezig geweest met het opstellen van een zogenaamd Bescherm en Herstelplan Gas (BHG). Op basis hiervan zijn de zestig grootste verbruikers van gas in Nederland in kaart gebracht. De afgelopen maanden heeft het kabinet in samenwerking met adviesbureau Berenschot verder in kaart gebracht welke plek deze bedrijven, en breder de sectoren die deze bedrijven vertegenwoordigen, innemen in de Nederlandse economie. Daarbij is ook gekeken of en in welke mate een sector gezien kan worden als kritiek. Deze exercitie is bijna klaar en zal na de zomer met uw Kamer gedeeld worden.

47.

Hoe is de regering voornemens om te voorkomen dat er grote maatschappelijke ontwrichting plaatsvindt bij het wegvallen van deze kritieke sectoren door te hoge gasprijzen of mogelijke tekorten deze winter?

Antwoord

Op basis van het in vorige vraag genoemde BHG is in kaart gebracht welke sectoren kritisch(er) zijn, en vervolgens wat – mocht de situatie daar aanleiding voor geven – de volgorde kan zijn om gas te besparen zonder dat er maatschappelijke ontwrichting plaatsvindt door de maatregelen in specifieke bedrijven en sectoren. Alleen in noodgevallen, zoals wanneer er een zeer strenge winter is en de gasopslagen niet afdoende gevuld zijn deze zomer, zijn dergelijke maatregelen aan de orde. Vooralsnog is er geen reden om aan te nemen dat dit het geval is.

Evenwel neemt dit niet weg dat bedrijven kunnen besluiten de productie tijdelijk (gedeeltelijk) stil te leggen vanwege de hoge prijzen. Dit zal als eerste gebeuren in minder essentiële sectoren die de prijzen niet (volledig) door kunnen berekenen aan eventuele afnemers. Vooralsnog zijn er geen signalen dat de prijzen echter aanleiding zijn voor het wegvallen van kritieke(re) sectoren. Het Kabinet houdt hier nauwlettend een vinger aan de pols.

De leden van de VVD-fractie willen tot slot benadrukken dat ze de regeringslijn omtrent Europese maximumprijzen steunen.

48.

Hoe wordt het voorstel door andere lidstaten in de Europese Commissie beoordeeld?

49.

Welke lidstaten zullen het voorstel naar verwachting steunen en welke lidstaten zijn net als Nederland tegen?

50.

Welke alternatieve voorstellen zijn er gedaan?

51.

Welke alternatieve voorstellen zal de Minister namens Nederland doen? De leden van de VVD-fractie zien liever dat de lidstaten nu alles op alles zetten om gastekorten deze winter te voorkomen en zich voorbereiden op een «worst-case»-scenario.

Antwoord vraag 48 t/m 51

Op dit moment heeft de Europese Commissie geen concreet voorstel gedaan voor Europese maximumprijzen. Wel heeft zij in de mededeling *Kortetermijnmaatregelen op de energiemarkt en verbeteringen op lange termijn in de opzet van de elektriciteitsmarkt* van 18 mei jl. genoemd dat een Europese maximumprijs voor aardgas mogelijk noodzakelijk kan zijn in het geval van een volledige verstoring van de Russische gasvoorziening. Zoals ik schreef in mijn appreciatie van deze mededeling (Kamerstuk 22 112, nr. 3438) is het kabinet geen voorstander van een dergelijke maatregel. Deze insteek wordt door veel Noordwest-Europese lidstaten gedeeld, terwijl met name enkele Zuid-Europese lidstaten uitgesproken voorstander zijn van maximumprijzen.

Het heeft mijn voorkeur om in te zetten op het verminderen van schaarste op de gasmarkt. Dit moet enerzijds gebeuren door extra LNG en pijpleidinggas aan te trekken, en anderzijds door ons verbruik van aardgas terug te brengen. Voor dit laatste heeft de Europese Commissie op 20 juli jl. een voorstel gedaan met vrijwillige, en in een later stadium mogelijk bindende nationale gasbesparingsdoelstellingen. Ik deel de mening van de VVD-fractie dat we nu alles op alles moeten zetten om gastekorten te voorkomen, en zal daarom op de Energieraad pleiten voor bindende gasbesparingsdoelstellingen.

De leden van de VVD-fractie zijn ook van mening dat Nederland zich samen met andere Europese lidstaten al moet voorbereiden op het vulseizoen dat gaat plaatsvinden na de komende winter. De kans is immers vrij groot dat we de winter uitkomen met vrijwel lege gasopslagen in een krappe wereldwijde gasmarkt.

52.

Kijkt de Minister al naar het noodzakelijke beleid voor volgend jaar?

Antwoord:

Ja.

53.

Is hij voornemens de verplichte vulgraad voor onze gasopslagen voorafgaand aan het volgende gaseizoen wettelijk vast te leggen?

Antwoord:

Ja.

54.

Is het kabinet bereid om, bijvoorbeeld via een persconferentie, het land te informeren over wat er mogelijk op ons afkomt en hoe zowel huishoudens als bedrijven zich hierop kunnen voorbereiden?

Antwoord:

Om Nederland te informeren over de huidige situatie in Europa en op de gasmarkt zet het ministerie een mix aan communicatie-instrumenten in. Een persconferentie is onderdeel van die middelenmix. Het is cruciaal om de urgentie van het aanpakken van klimaatverandering onder het voetlicht te brengen en nut en noodzaak van maatregelen uit te leggen. Zoals ik heb gewisseld met de vaste commissie voor Economische Zaken en Klimaat tijdens het debat op 22 juni (Kamerstuk 21 501-33, nr. 945) overweeg ik om in het kader van de ontwikkelingen op de gasmarkt regelmatig contactmomenten met de pers of persgesprekken te beleggen.

Mocht dit dan actueel zijn, dan zal ik op zo'n moment ook stilstaan bij het klimaatvraagstuk

De keuze is o.a. afhankelijk van communicatiedoelen, doelgroep(en), actualiteit en de situatie op dat moment. Zo zijn de afgelopen periode de volgende communicatie-instrumenten ingezet om Nederland te informeren en voor te bereiden:

- Sinds oktober 2021 informeert het ministerie Nederlanders via rijksoverheid.nl/gas over de hoge energieprijzen, wat men hieraan kan doen en waar Nederlanders terecht kunnen voor hulp, tips en adviezen.
- Op 2 april 2022 is de energiebesparingscampagne «Zet ook de knop om» van start gegaan. De campagne biedt huishoudens en bedrijven praktische tips en adviezen om meteen en eenvoudig energie te besparen. De campagne bestaat onder andere uit een website en social media campagne. Bij de start in april zijn ook radio en televisie ingezet en dit zal in het najaar ook weer het geval zijn.
- Per juli 2022 is de tool «MKB advies op maat» onderdeel van de campagne «Zet ook de knop om». Met behulp van deze tool krijgt het MKB advies, informatie over subsidies en verplichtingen.
- Op 20 juni 2022 hebben de Minister voor Klimaat en Energie en de Staatssecretaris Mijnbouw een persconferentie gehouden om media te informeren over het afkondigen van de vroegtijdige waarschuwing en de maatregelen.
- Sinds 9 juli 2022 brengt het ministerie een Wekelijkse Update leveringszekerheid uit waarmee mensen geïnformeerd worden over de stand van zaken als het gaat om het vullen van gasopslagen, het gasverbruik, aanvoer van gas naar Europa en de gasprijs.

Vragen en opmerkingen van de leden van de D66-fractie

De leden van de D66-fractie hebben kennisgenomen van het onderhavige stuk. Zij hebben daarbij nog enkele vragen.

De leden van de D66-fractie hebben kennisgenomen van het onderzoek van Gasunie Transport Services (GTS) en Gasunie over de stand van zaken rond de gasopslagen en voorbereidingen in het geval van een volledige disruptie van Russisch gas.

55.

Worden er ook scenario's ontwikkeld voor het langjarig uitblijven van Russische gasleveringen? Zo nee, waarom niet?

56.

Hoe worden de gasopslagen na de aanstaande winter gevuld in het geval van een ontbrekende Russische toevoer?

57.

Welke implicaties heeft het opschalen naar het derde niveau van het Duitse Bescherm- en Herstelplan voor Nederland?

GTS heeft een studie uitgebracht dat Nederland ook komend jaar onder een aantal voorwaarden zonder invoer van Russisch gas zouden kunnen. In algemene zin is het zo dat de afhankelijkheid van Europa van Russisch gas de komende jaren minder wordt, omdat er op de langere termijn meer manieren zijn om alternatieve aanvoer van gas naar Europa te regelen. Specifiek aandachtspunt voor Nederland, dat ook door GTS is aangegeven, is dat de gasbergingen ook voldoende gevuld kunnen worden.

GTS geeft aan dat het mogelijk is om de gasopslagen ook komende zomer (2023) te vullen op het moment dat we aanvullende maatregelen nemen. Hier ben ik mee bezig. Wat betreft de gasopslag Bergermeer heb ik u in de

brief van 5 juli jl. bericht dat wat de mogelijkheden zijn en ben ik in gesprek met EBN om meer dan het eerder aangegeven maximum van 11 TWh te laten vullen. In de brieven van 20 juni en 5 juli (Kamerstuk 29 023, nr. 312 en Kamerstuk 33 529, nr. 1056) heb ik aangegeven dat ik mij er op richt om de gasopslagen te vullen boven de Europese streefdoelen. De moties van het lid Kops en van de leden Erkens en Kröger (Kamerstuk 29 023, nrs. 313 en 317) roepen mij daartoe ook op. Het Kabinet zal GTS ook de opdracht geven de gemaakte analyse uit te breiden naar meerjarige scenario's.

Wat betreft het afroepen van fase 3 van het BHG zijn er alleen implicaties in Nederland op het moment dat dit hier leidt tot een verstoring van de gaslevering. Daarnaast kan Duitsland een beroep doen op solidariteit bij Nederland, maar dat kan alleen wanneer alle niet-beschermde afnemers in Duitsland al zijn afgeschakeld (zie hiervoor ook vraag 34–39).

58.

Hoe zit dat met de effecten voor de Nederlandse economie in het geval van ernstige (kortstondige en langjarige) energietekorten bij onze belangrijkste Europese partners?

Antwoord

Energietekorten in andere landen kunnen de Nederlandse economie op verschillende manieren raken. Ten eerste, energietekorten in algemene zin zorgen voor stijgende wereldprijzen, welke hun weerslag hebben op de Nederlandse economie, zoals ook beschreven in de Kamerbrief van 25 mei jl.⁴ Daarnaast kunnen energietekorten in andere landen tot waardeketenverstoringen leiden die via de handel Nederland raken. Vooral in het geval van noodmaatregelen, zoals afschakeling van niet-beschermde gebruikers, kan dit een significante impact hebben op Nederland als open economie. Tot slot, specifieke gastekorten in buurlanden kunnen Nederland raken via solidariteit op basis van art. 13 van EU verordening Veiligstelling Gasleveringszekerheid.⁵ Dit kan echter alleen indien dit land alle maatregelen uit hun noodplan heeft toegepast, incl. afschakeling van niet-beschermde gebruikers, maar zonder gewenst resultaat.

59.

Kan de Minister een overzicht geven van de door de belangrijkste Europese landen genomen maatregelen (besparing, (productie)beperking en welke sectoren dit betreft)

Antwoord

Zie het antwoord op vraag 1.

De leden van de D66-fractie vragen voorts of de Minister kan ingaan op de verwachte tijdlijn van de uitvoering van motie-Boucke c.s. (Kamerstuk 29 023, nr. 329) en zij vragen of de Minister uiteen kan zetten wat de verschillende eigendommen/posities van Gazprom in Europa zijn.

60.

Is er een gezamenlijke Europese inzet ten aanzien van deze eigendommen en posities?

⁴ Kamerstuk 36 045, nr. 84.

⁵ VERORDENING (EU) 2017/1938 betreffende maatregelen tot veiligstelling van de gasleveringszekerheid en houdende intrekking van Verordening (EU) nr. 994/2010.

Antwoord

De organisatiestructuur van Gazprom is zeer complex en bestaat uit meer dan tienduizend bedrijven die gevestigd zijn in verschillende landen binnen en buiten Europa. De organisatiestructuur is zeer gelaagd en er bestaan diverse kruisverbanden tussen de entiteiten, die vaak via privaatrechtelijke overeenkomsten zijn uitgewerkt en niet openbaar beschikbaar zijn. Op dit moment is er geen gezamenlijke Europese inzet t.a.v. de genoemde eigendommen en posities.

61.

Deelt de Minister de opvatting dat het wenselijk is dat bezit van of een belang van Russische (staats)bedrijven in essentiële Europese energie-infrastructuur onwenselijk is?

62.

Zal hij dit in Europa bepleiten en aansporen tot een Europese aanpak ter afbouw van dit bezit en/of belang?

Antwoord 61–62

Op dit moment is er geen aanleiding om actief een Europese aanpak te bepleiten die ziet op het afbouwen van Russische (deel)belangen in Europese energie infrastructuur. De EU heeft daar in beginsel ook geen competentie voor. Zoals in het antwoord hiervoor aangegeven wordt daarnaast in Nederland gekeken waar in de Nederlandse energie-infrastructuur Russische belangen zitten en zullen, als de situatie daar aanleiding toe geeft, noodzakelijke stappen gezet worden om de Russische invloed te verminderen.

63.

De leden van de D66-fractie vragen de Minister om een toelichting en appreciatie van het bericht dat Gazprom «niet in het bezit is van documenten» om de Portovaya weer uit Canada te voeren en in gebruik te nemen.⁶

Antwoord

Het kabinet kan geen uitspraken doen over welke documenten Gazprom al dan niet in bezit zou hebben. Wel heeft het kabinet het volste vertrouwen in de Canadese overheid, die heeft aangegeven de retourlevering van de desbetreffende onderdelen mogelijk te maken middels een uitzondering op de huidige Canadese sanctieregels.

De leden van de D66-fractie hebben vernomen dat tijdens de buitengewone Energieraad zal worden gesproken over extra «solidariteits-oplossingen». Deze leden vragen naar de inzet van Nederland op dit onderwerp.

64.

Is Nederland voornemens te pleiten voor Europees brede doelen voor energiebesparing bij huishoudens en industrie?

Antwoord

Ik verwijs u naar de brief over het pakket van de Europese Commissie van 20 juli, die ik een dezer dagen naar uw Kamer zal sturen.

65.

Wordt er gesproken over productiebeperkingen voor bepaalde sectoren op Europees niveau?

⁶ Reuters, 13 juli 2022 (<https://www.reuters.com/business/energy/gazprom-nord-stream-safety-not-ensured-without-stranded-turbine-2022-07-13/>).

66.
Hoe weegt de Minister dergelijke instrumenten?

Antwoord

De Europese Commissie heeft in haar voorstel van 20 juli jl. richtsnoeren uitgebracht die lidstaten kunnen gebruiken om te bepalen welke sectoren te prioriteren bij het verminderen van de gasvraag. Indicatoren hierbij zijn onder andere het maatschappelijk belang van de sector (bijv. zorg, veiligheid, defensie en voeding), de mogelijkheden voor substitutie van aardgas, de rol van de sector in grensoverschrijdende waardeketens, en de mogelijke schade die kan optreden aan sommige installaties wanneer deze niet continue kunnen draaien. Deze richtsnoeren kunnen behulpzaam zijn wanneer lidstaten de gasvraag moeten terugbrengen.

67.
Wat is de opvatting van het kabinet ten aanzien van een maximumprijs voor gas?

Antwoord

Dit kabinet is geen voorstander van het maximeren van prijzen op de groothandelsmarkten voor gas (price caps), om de stijgende energieprijzen tegen te gaan. Dit is een zeer risicovolle marktinterventie die de leveringszekerheid kan schaden, de vraag naar aardgas en andere vormen van fossiele energie kan opdrijven en grote financiële gevolgen kan hebben.

De leden van de D66-fractie vernemen dat het Bescherm- en Herstelplan Gas (BH-G) in 2023 moet worden geactualiseerd.

68.
Vindt de Minister het verstandig dit proces te versnellen en te vervroegen, gelet op de huidige situatie? Wat is zijn inzet bij deze actualisatie?

Antwoord:

Op dit moment zijn we bezig met het verder operationaliseren van het Bescherm- en Herstelplan Gas (BHG). Ik streef er naar de Kamer voor de start van het gasjaar op 1 oktober 2022 hierover te informeren.

69.
De leden van de D66-fractie vragen de Minister naar aanleiding van de ontwikkelingen rond Uniper in Duitsland en ENI in Frankrijk uiteen te zetten welke (grote) energiebedrijven in Nederland actief zijn, en wat zijn verwachtingen zijn ten aanzien van de financiële weerbaarheid van deze bedrijven ingeval van aanhoudende hoge energieprijzen.

Antwoord:

Zie antwoord op vraag 22.

Vragen en opmerkingen van de leden van de PvdA- en GroenLinks-fracties

De leden van de PvdA- en GroenLinks-fracties hebben kennisgenomen van het onderhavige stuk, waarin de Minister zijn verwachtingen schetst. Deze leden maken zich zorgen over het gebrek aan urgentie in de brief. De Minister lijkt niet voorop te willen lopen binnen Europa in deze gascrisis en dit baart de leden van de PvdA- en GroenLinks-fracties grote zorgen.

70.

Waarom blijft de Minister in de huidige crisis bij het «delen van best practices» en «het pleiten voor maatregelen op nationaal niveau»?

Antwoord

Ik streef ernaar om cf. de Europese regelgeving, en met name de gasleveringszekerheidsverordening, zoveel mogelijk via markt gedreven maatregelen de crisis het hoofd te bieden, en zet mij actief in voor solidariteit tussen buurlanden. Nederland loopt daarin voorop in Europa. Zo is de Nederlandse gasvraag van alle grote gasgebruikers de afgelopen periode procentueel gezien het hardst gedaald (zie vraag 1). Daarnaast heeft Nederland in reactie op mogelijke tekorten in Duitsland haar crisisniveau opgeschaald naar dat van «vroegge waarschuwing» en vindt er voortdurend overleg plaats met de Duitse regering over de leveringszekerheidssituatie.

Zoals ik in mijn brief van 15 juli jl. (Kamerstuk 21 501-33, nr. 946) heb aangegeven is Nederland voorstander van het delen van best practices met betrekking tot gasreductie en ziet Nederland meerwaarde in Europese coördinatie van reductiemaatregelen. Daarnaast vindt het kabinet het van groot belang dat de Commissie met gerichte acties komt om energiebesparing te stimuleren en zal het inzetten op meer hernieuwbare energie om de afhankelijkheid van Rusland verder af te bouwen (zie Kamerstuk 22 112, nr. 3438).

Verder heb ik mijn brief aangegeven dat ik pleit voor maatregelen op nationaal niveau om de gevolgen van gestegen energieprijzen voor kwetsbare consumenten te verzachten.

71.

Waarom is de Minister niet bereid vergaande stappen te nemen, zoals gepast in een crisis?

Antwoord

Zodra daar direct aanleiding voor is, neem ik verdergaande stappen. Het kabinet heeft al forse stappen gezet, bijvoorbeeld rondom de gasopslagen en het opzetten van een besparingscampagne.

De leden van de PvdA- en GroenLinks-fracties lezen dat de Minister aangeeft het van groot belang te vinden de gasopslagen te vullen en in te zetten op energiebesparing. Vooralsnog zien de leden van de PvdA- en GroenLinks-fracties echter vooral veel fossiele reacties op de gascrisis, zoals het heropenen van de kolencentrales, maar weinig concreets rondom energiebesparing. Deze leden zouden graag meer ambitie en urgentie zien vanuit het kabinet richting Europa op het gebied van besparing en het opschalen van hernieuwbare energie. De Minister spreekt in zijn brief over het uitwisselen van best practices met andere EU-lidstaten.

72.

Kan de Minister aangeven welke concrete best practices hij van onze buurlanden van plan is over te nemen ten aanzien van besparing (denk bijvoorbeeld aan de energiebesparende maatregelen die in Duitsland genomen worden: energiebesparingscampagnes, het dimmen van straatverlichting, het afsluiten van warm water in publieke gebouwen?).

Antwoord:

Het kabinet is met alle betrokken partijen in overleg om energie te besparen en kijkt daarbij ook naar de buurlanden. Verder verwijst ik u naar het antwoord op vraag 1.

73.

De Minister is op bezoek geweest bij de FIX brigade in Amsterdam en heeft zelf kunnen zien hoe gasgebruik in slecht geïsoleerde huizen kan verminderen zonder dat de kachel uitgaat. Gaat hij nu zorgen dat alle gemeenten in Nederland de middelen krijgen om dergelijke brigades op te tuigen zodat alle slecht geïsoleerde woningen zo snel mogelijk bezocht kunnen worden? En gaat hij deze «best practice» delen met andere lidstaten?

Antwoord:

Ik ben inderdaad enthousiast over het werk van de FIX brigades en zie ook de concrete bijdrage die deze brigades kunnen leveren. In het Commissie-debat Gasmarkt van 9 juni jongstleden (Kamerstuk 29 023, nr. 334) heb ik aangegeven dat ik met de VNG over de brigades gesproken heb en dat ik aan de Minister voor Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening en de VNG zal overbrengen dat het voorbeeld gedeeld wordt en waar mogelijk uitgebreid.

De leden van de PvdA- en GroenLinks-fracties zijn van mening dat we deze gascrisis niet aan de markt moeten overlaten, zowel vanwege het risico op de fossiele reflex als vanwege de risico's voor de leveringszekerheid. Daarom pleiten deze leden voor een Noodplan Energie, waarbij meer aandacht is voor overheidsingrijpen en Europese coördinatie. Op dit moment zien de leden grote verschillen in hoe EU-lidstaten omgaan met de crisis. Zo proberen sommige landen op nationaal niveau gas in te kopen, terwijl andere landen (zo ook Nederland, lijkt het) dit uitbesteden aan private partijen. Ook het vullen van gasopslagen in Europa wordt per lidstaat geregeld. Zo kent Duitsland een verplichte vulling van de gasvelden, terwijl Nederland via subsidies de private partijen probeert te prikkelen. De leden van de PvdA- en GroenLinks-fracties zouden daarom graag zien dat op EU-niveau de aankoop van gas gecoördineerd wordt om te voorkomen dat landen tegen elkaar worden uitgespeeld en ze op die manier mogelijk zelfs de prijs verder opdrijven. De Minister geeft echter aan liever te pleiten voor maatregelen op nationaal niveau en lijkt zo min mogelijk te willen interveniëren op de gasmarkt.

74.

Kan de Minister toelichten waarom hij zo bang is voor overheidsingrijpen in de markt en welke risico's hij voorziet wanneer hij maatregelen «marktverstoring» noemt.

Antwoord

Zie het antwoord op vraag 78 t/m 81.

75.

Is de Minister het niet met de leden van de PvdA- en GroenLinks-fracties eens dat de markt totaal verstoord is door Poetin die gasleveranties inzet als politiek en oorlogsmiddel?

Antwoord

Het kabinet streeft ernaar om de Nederlandse afhankelijkheid van Russisch gas nog dit jaar te beëindigen en om de EU afhankelijkheid van Russische fossiele energiebronnen zo snel mogelijk terug te brengen.

76.

Waarom ziet de Minister niks in het gezamenlijk optrekken op de gasmarkt om zo bundeling van vraag en daarmee marktmacht te krijgen?

Antwoord

Bundeling van vraag kan zeker een bruikbaar instrument zijn voor gebruikers van beperkte gasvolumes om zodoende meer inkoopmacht te hebben. Vraagaggregatie kan met name in lidstaten in Oost-Europa een uitweg bieden aan dreigende tekorten van gas als gevolg van de stopzetting van de export uit Rusland. In Noordwest-Europa, waar een liquide gasmarkt te vinden is en waar in de meeste gevallen grote energiebedrijven en grote industriële gebruikers in staat zijn om zelf gasvolumes in te kopen, is een dergelijke vraagaggregatie vooralsnog niet nodig. Daarom is het kabinet voorstander van een energieplatform voor inkoop van gas op vrijwillige basis en op regionaal niveau, zonder dat het marktverstrend werkt.

77.

Zou dit volgens de Minister nadelig kunnen zijn voor Nederlandse spelers op die gasmarkt? Heeft de Minister dit onderzocht? Heeft de Minister hierover contact gehad met Nederlandse spelers op de gasmarkt? Zo ja, met welke en wat was hun boodschap?

Antwoord:

Tot nu toe is er geen contact met Nederlandse spelers geweest gericht op de vraag of er in de markt behoefte is aan het bundelen van de vraag. Vanuit de markt heeft mij tot nu toe nog geen verzoek bereikt om dit te verkennen.

78.

Welke «grote financiële gevolgen» voorziet de Minister bij ingrijpen in de markt?

79.

Hoe verhouden die financiële gevolgen zich tot de gevolgen die nu plaatsvinden?

80.

Kan de Minister toelichten hoe de andere EU-lidstaten hier tegenaan kijken en waarom zij deze risico's anders beoordelen?

81.

Hoe zou dit de leveringszekerheid kunnen schaden? Zouden de risico's hierop gemitigeerd kunnen worden?

Antwoord op vraag 78 t/m 81

Enkele EU lidstaten pleiten ervoor om prijzen op de groothandelsmarkten voor gas of elektriciteit te maximeren. Deze lidstaten hopen zo de kosten van de gestegen energieprijzen te beperken. Ik zie dit als een zeer risicovolle interventie. Ten eerste kan het maximeren van de groothandelsprijzen ertoe leiden dat marktpartijen hun kosten niet meer (volledig) kunnen terugverdienen, bijvoorbeeld doordat de importprijs voor gas hoger is dan de gemaximeerde prijs voor gas of elektriciteit. Dit kan ertoe leiden dat deze partijen zich terugtrekken uit de markt, waardoor er onvoldoende elektriciteit of aardgas beschikbaar is om aan de vraag te voldoen, met risico's voor de leveringszekerheid als gevolg. Om deze risico's voor de leveringszekerheid te mitigeren, zal het noodzakelijk zijn om deze partijen te subsidiëren om de leveringszekerheid te garanderen. Dit kan tot hoge kosten leiden.

Tot slot zal het maximeren van de groothandelsmarktprijzen leiden tot een hogere vraag naar energie, wat in deze tijden van schaarste op de energiemarkt erop neerkomt dat er meer aardgas of kolen ingezet moet

worden, met gevolgen voor het klimaat. Enkele lidstaten hebben ervoor gekozen om de groothandelsprijzen te subsidiëren (een impliciete vorm van een *price cap*). Dit zijn veelal lidstaten die minder geïntegreerd zijn in de Europese energiemarkten dan Nederland, waardoor deze lidstaten minder te maken krijgen met weglekeffecten.

Het EU wetgevend kader dat is neergelegd via de gasleveringszekerheidsverordening gaat ervan uit dat het van groot belang is dat de markt zo lang mogelijk zijn werk kan doen en dat ingrijpen niet nodig is tot daadwerkelijk fysieke tekorten dreigen.

82.

Kan hij toelichten bij welke prijzen er wel geïntervenieerd moet worden om huishoudens te beschermen en onder welke voorwaarden dat zou zijn?

Antwoord

De hoge energieprijzen hebben de volledige aandacht van dit kabinet en daarom zijn er in het voorjaar aanvullende koopkrachtmaatregelen getroffen, bovenop de verlaging van de energiebelasting waartoe het vorige kabinet heeft besloten. De afgelopen maanden wordt zichtbaar dat de inflatie op steeds meer plekken zichtbaar wordt, zo stijgen bijvoorbeeld ook de prijzen van voedingsmiddelen hard. Daarom zal het kabinet tijdens de koopkrachtbesluitvorming in augustus integraal naar de koopkrachtoontwikkelingen kijken om op zo gericht mogelijke wijze de koopkracht van kwetsbare huishoudens te ondersteunen. Omdat de inflatie breder gedreven wordt, zullen eventuele maatregelen niet uitsluitend gebaseerd worden op de prijsontwikkeling van energie.

Een prijsplafond voor consumententarieven voor energie is een ingrijpende interventie in de marktwerking en daarom is het kabinet terughoudend over het invoeren van prijsplafonds. Een dergelijke maatregel is juridisch complex en leidt tot hoge uitvoeringskosten, doordat individuele energieleveranciers gecompenseerd moeten worden voor het verschil tussen de maximale tarieven voor energie en de inkoopprijs van de leveranciers. Daarnaast ervaren energieleveranciers bij een dergelijke maatregel ook geen directe prikkel meer om hun inkoopstrategie te optimaliseren (voor een deel van de klanten). Een gevolg kan zijn dat juist de dure inkoopcontracten worden toegerekend aan huishoudelijke afnemers, waardoor de uitvoeringskosten van deze maatregel verder toenemen. Daarnaast vermindert een prijsplafond de prikkel om energie te besparen voor verbruikers, wat nadelig uitpakt voor het afbouwen van de afhankelijkheid van Rusland, energiebesparing en daarmee het klimaatbeleid.

Voor de oorlog in Oekraïne deden 700.000 huishoudens de kachel minder of niet aan uit angst voor de energierekening. Door de nog hogere energieprijzen zijn dat er nu meer dan 1 miljoen. Het Nibud waarschuwt dat mensen met een heel gewoon (midden-)inkomen ook in de problemen gaan komen.

83.

Hoeveel mensen moeten in de problemen komen voordat de Minister het gerechtvaardigd vindt om in te grijpen in de markt?

Antwoord:

Het kabinet heeft maatregelen getroffen, zie ook het antwoord op vraag 82.

Tot slot vragen de leden van de PvdA- en GroenLinks-fracties wat de concrete plannen van de Minister richting de EU zijn in een volgend stadium van deze crisis.

84.

Is de Minister het met deze leden eens dat er in geval van schaarste gezamenlijke coördinatie nodig is om het restant aan gas te verdelen over de Europese lidstaten?

Antwoord

In geval van schaarste op EU-niveau is te verwachten dat de Commissie, conform hetgeen is bepaald in de EU-verordening leveringszekerheid aardgas, een noodsituatie op Unieniveau zal afkondigen. De Commissie zal dan met name zorgen voor:

- uitwisseling van informatie;
- consistentie en effectiviteit van de maatregelen die op lidstaat- en op regionaal niveau worden genomen ten aanzien van het Unieniveau;
- coördinatie van de maatregelen ten aanzien van derde landen.

Daarnaast zal de Commissie er dan op toezien dat

- er geen maatregelen worden genomen die de gasstroom binnen de interne markt, en met name de gasstroom naar de getroffen markten, op enig moment onnodig beperken;
- er geen maatregelen worden genomen die de gasleveringssituatie in een andere lidstaat ernstig in gevaar kunnen brengen;
- de grensoverschrijdende toegang tot infrastructuur overeenkomstig Verordening (EG) nr. 715/2009 gehandhaafd blijft, voor zover dat technisch en uit veiligheidsoogpunt mogelijk is, overeenkomstig het noodplan.

Dit alles moet en zal zorgen voor gezamenlijke coördinatie. Over de aanvullende voorstellen van de Commissie die op 20 jl. zijn gepresenteerd wordt u afzonderlijk geïnformeerd.

85.

Zo ja, bij welke gasprijs of bij welke ontwikkelingen vindt de Minister dat nodig? Als Nord Stream 1 geen gas meer gaat leveren? Of als er nog meer vraaguitval komt bij huishoudens?

Antwoord

Ik zie geen reden om vooruit te lopen op de ontwikkelingen. Er is een stappenplan geformuleerd dat wordt doorlopen als de situatie daartoe noopt.

Vanuit solidariteit achten deze leden het belangrijk om als EU samen te werken en de leveringszekerheid in alle EU-landen te garanderen.

86.

Hoe verloopt dat gesprek tussen de lidstaten?

Antwoord

De Europese Coördinatie Groep Gas die op grond van de EU-verordening leveringszekerheid aardgas is ingesteld komt momenteel tweewekelijks bijeen om de stand van zaken te bespreken en te bezien waar eventueel actie nodig is. Daarnaast zal de Commissie in de aankomende Energieraad een aanvullend pakket aan maatregelen presenteren ter verdere versterking van de leveringszekerheid.

87.

Welke industrieën en sectoren krijgen in geval van schaarste prioriteit?

Antwoord:

Op dit moment zijn wij bezig met het verder operationaliseren van het BHG. Hierover informeer ik uw Kamer voor de start van het gasjaar op 1 oktober 2022. Daarnaast komt de EC met richtsnoeren hoe we hier in Europees verband het beste mee kunnen omgaan en keuzes maken die rekening houden met grensoverschrijdende keteneffecten.

88.

Ervaart de Minister in dit kader druk vanuit andere lidstaten om de gaskraan in Groningen weer te openen? Zo ja, hoe voorkomt de Minister dit?

Antwoord:

Het kabinet maakt zowel nationaal als in Europees verband duidelijk dat aanvullende inzet van het Groningenveld alleen op tafel komt als andere maatregelen ontoereikend zijn om aan beschermde afnemers te kunnen blijven leveren, of als deze maatregelen zelf tot veiligheidsrisico's leiden.

89.

Het wordt hoog tijd om dit gesprek [betreffende nationale crisis] ook in Nederland te voeren, dus is de Minister bereid om de inventarisatie die gedaan is onder industriële grootverbruikers van gas te delen met de Kamer

Antwoord:

Ik verwijst u naar het antwoord op vraag 46 en 47.